

Облік і оподаткування

УДК 338

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15107189>

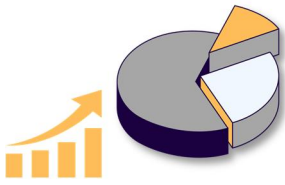
Теоретичні основи фінансової трансформації компанії при виході на ринки капіталу

Анзін Роман Олексійович

аспірант, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», вул. Героїв Оборони, 10, Київ, 03680, Україна, <https://orcid.org/0009-0005-5570-5133>

Прийнято: 18.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024

Анотація. Мета роботи полягає у визначенні теоретичного підґрунтя фінансової трансформації компанії при виході на ринки капіталу. У ході дослідження було застосовано наступну сукупність методів: метод наукового спостереження та порівняння використано для визначення теми, мети та задач дослідження; методи структурного аналізу використано з метою формування складу та змісту фінансової трансформації компаній; метод логічного узагальнення використано для організації методичного базису процесу фінансової трансформації компанії; метод індукції і дедукції використано для визначення встановити вимоги до процесу фінансової трансформації компанії. Зміст процесів перетворення бізнесу дав можливість визначити наступне: перетворенні економічних аспектів господарського механізму – зміна орієнтації ринкового на внутрішньогосподарське або у зворотному напрямі; зміні прав (володіння, керування); перебудові, зміна структури ресурсів; трансформації, перебудові процедур (процесів керування, корпоративної діяльності). Приведений зміст характеристик економічних перетворень показав, що

перетворення господарських механізмів простежується у процесах інтеграції (поглинання й злиття) чи дезінтеграції (виділення й поділ) процесів трансформації. В останні декілька десятиліть активно впроваджуються нефінансові стратегічні цілі трансформації компанії, до яких можна віднести зрівноважений розвиток, безупинність діяльності компанії, що має на меті більш відповідального соціального ставлення компанії до оточуючого її середовища. Пропонується виділити наступні види трансформацій: нарощування використання потенціалу бізнесу; розширення наявних можливостей; формування якісно нового відмінного потенціалу; захоплення (злиття, поглинання, викуп) потенційних резервів, сформованих іншими компаніями. Процес фінансової трансформації полягає у приведенні системи фінансового та бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Фінансова звітність компанії є відображенням її поточного стану та є базою для визначення її вартості.

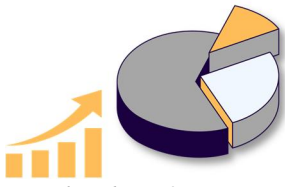
Ключові слова: *трансформація, реорганізація, реструктуризація, фінансові ресурси, ринки капіталів, компанія.*

Theoretical basis of financial transformation of a company when entering the capital markets

Roman Anzin

Postgraduate, National Scientific Centre “Institute of agricultural economy”, Heroiv Oborony st., 10, Kyiv, 03680, Ukraine, Ukraine, Kharkiv, Alchevskikh Street, 44, <https://orcid.org/0009-0005-5570-5133>

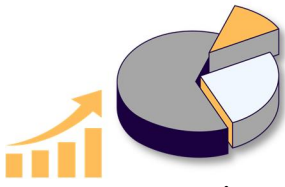
Abstract. *The purpose of the work is to determine the theoretical basis of the financial transformation of a company when entering the capital markets. The following set of methods was used in the course of the study: the method of scientific observation and comparison was used to determine the topic, goal and objectives of the study; the*

methods of structural analysis were used to form the composition and content of the financial transformation of companies; the method of logical generalization was used to organize the methodological basis of the process of the financial transformation of a company; The method of induction and deduction was used to determine the requirements for the process of financial transformation of the company. The content of the business transformation processes made it possible to determine the following: transformation of economic aspects of the economic mechanism - change of orientation from market to internal economic or in the opposite direction; change of rights (ownership, management); restructuring, change of the structure of resources; transformation, restructuring of procedures (management processes, corporate activities). The given content of the characteristics of economic transformations showed that the transformation of economic mechanisms is traced in the processes of integration (acquisition and merger) or disintegration (separation and division) of transformation processes. In the last few decades, non-financial strategic goals of the company's transformation have been actively implemented, which include balanced development, continuity of the company's activities, which aims at a more responsible social attitude of the company to its environment. It is proposed to distinguish the following types of transformations: increasing the use of business potential; expanding existing opportunities; forming a qualitatively new, distinctive potential; capture (merger, absorption, redemption) of potential reserves formed by other companies. The process of financial transformation consists in bringing the financial and accounting system to international standards. The company's financial statements reflect its current state and are the basis for determining its value.

Keywords: *transformation, reorganization, restructuring, financial resources, capital markets, company.*

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство в процесі своєї діяльності проходить декілька етапів розвитку які потребують від менеджменту значних змін у виробничих, фінансових та інших процесах які відбуваються в компанії.

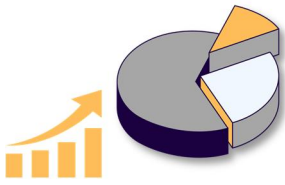

Коли компанія стає досить великою перед керівництвом постає питання про пошук джерел фінансування необхідних впроваджень та модернізацій, необхідних для подальшого розвитку. При незмінній структурі бізнесу не завжди можливо залучити необхідну кількість коштів при незначних витратах на позичковий капітал. Банківське кредитування великих підприємств не завжди здатне забезпечити необхідною кількістю фінансових ресурсів при мінімальних відсоткових ставках та у необхідних об'ємах, тим більше, збільшення боргового навантаження на компанію призводить до погіршення показників ліквідності та загалом фінансового стану. В такому випадку постає питання пошуку альтернативного джерела коштів яке б могло в повній мірі задовольнити необхідність компанії у фінансових ресурсах та безпосередньо не створювати боргове навантаження. У світовій практиці таким джерелом є залучення інвестиційного капіталу шляхом продажу корпоративних прав (акцій) на відкритому фондовому ринку. Але для того щоб компанія мала змогу конкурувати та зацікавити потенційного інвестора на ринках капіталу менеджменту необхідно здійснити цілий ряд фінансових трансформацій задля того щоб відповідати прийнятим міжнародним стандартам та нормам.

Загалом питання трансформації досить широко використовується в економічній літературі та може відноситись як до глобальних економічних процесів, так і до корпоративних структур та господарств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література має багато наукових поглядів на питання трансформації, які можна сформулювати як процес конверсії, переформатування, зміни форми, виду, властивостей чого-небудь [1].

Деякі автори процес трансформації розглядають через призму реструктуризації бізнес-процесів та бізнесу. Так, зокрема в дослідженнях [2-8] приведено поняття, зміст та види реструктуризації, її планування, процеси реструктуризації заборгованості на підприємствах сільського господарства, виробництва для підвищення рівня конкурентоспроможності аграрного

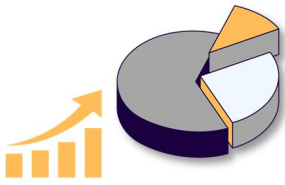

підприємства, ризику, що виникають у процесі проведення реструктуризації тощо.

Розглядаючи поняття трансформації з економічної точки зору слід звернути увагу на роботу таких науковців як М. Хаммером і Дж. Чампі, які в своїй роботі «Реінжиніринг корпорації. Маніфест революції в бізнесі» розглядають поняття трансформації або «реінжинірингу» як «відмова від сталих практик, новий підхід до процесу виробництва продукції чи надання послуги з метою забезпечення цінності для клієнта. Це кардинальне і суттєве перетворення бізнес-процесів з метою поліпшення ключових показників ефективності: якості, вартості, сервісу та оперативності [9].

Відповідно трансформація полягає у перебудові старих процесів та створенні нових з метою покращення та створення ефективно функціонуючої компанії. У випадку коли компанія планує вихід на ринок капіталу зазначені трансформації мають бути націлені на побудову процесів які б могли стати конкурентною перевагою серед інших гравців на ринку та на відкритість, що б потенційний інвестор мав максимально коректну фінансову інформацію та міг би достовірно оцінити її фінансовий стан та прийняти рішення щодо вкладення коштів. Саме тому надзвичайно значним елементом на який зважають сучасні економісти є прозорість, відкритість та надійність фінансової інформації яка має бути публічною та легкодоступною.

Серед українських економістів Л. Марчук було запропоноване визначення поняття трансформації як процесів, які містять сукупність послідовних дій економіко-організаційних перетворень та трансформацій компанії від нинішнього положення до жаданого, формування прогностного положення компанії та їх імплементації у реальному часі [10]. Слід зауважити, що дане визначення розкриває поняття трансформаційних змін як перехід від одного стану підприємства до запланованого або змодельованого, проте не містить посилення на ціль проведення трансформації, оскільки в залежності від поставленої цілі можуть відрізнятися етапи проведення трансформації,

професійні учасники цього процесу та безпосередньо бажаний майбутній «стан» підприємства.

Ще одне визначення трансформаційним процесам дає професор Турило А. М. у своїй роботі [11]. Так згідно визначення науковця економічна трансформація являє собою наукову дефініцію, що зв'язана з економічним простором, властива будь-яким щаблям господарювання, висвічує непростий метод, який протікає синхронно водночас та просторі, здійснюється під дією суб'єктивних та об'єктивних факторів й критичною характеристикою якого виступає система перетворень, що у результаті тяготіють до іншого економічного положення, кращих наслідків економічних подій та встановлення нової економічної мети та задач.

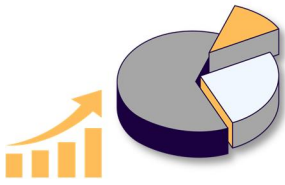
Деякі вчені рекомендують брати до уваги розмах перетворень (системні, одноелементні, глобальні), зміни якісного стану (революційні та еволюційні), часову спрямованість (ситуаційні та стратегічні перетворення) [1].

Не дивлячись на досягнення у науковій площині стратифікація не відображає власне економічне походження перетворень (змін, трансформацій).

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета роботи полягає у визначенні теоретичного підґрунтя фінансової трансформації компанії при виході на ринки капіталу.

Методика дослідження. У ході дослідження було застосовано наступну сукупність методів: метод наукового спостереження та порівняння використано для визначення теми, мети та задач дослідження; методи структурного аналізу використано з метою формування складу та змісту фінансової трансформації компаній; метод логічного узагальнення використано для організації методичного базису процесу фінансової трансформації компанії; метод індукції і дедукції використано для визначення встановити вимоги до процесу фінансової трансформації компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст процесів перетворення бізнесу дав можливість визначити наступне:

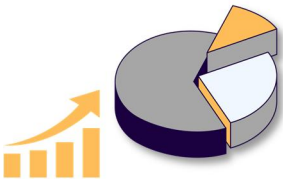

- перетворенні економічних аспектів господарського механізму – зміна орієнтації ринкового на внутрішньогосподарське або у зворотному напрямі;
- зміні прав (володіння, керування);
- перебудові, зміні структури ресурсів;
- трансформації, перебудові процедур (процесів керування, корпоративної діяльності).

Зазначені змістовні риси економічних змін лежать в основі реальних трансформацій. У свою чергу, перетворення господарських механізмів простежується у процесах інтеграції (поглинання й злиття) чи дезінтеграції (виділення й поділ) процесів трансформації. Перебудова бізнесу лежить в основі процесів зміни прав володіння або керування [12], реструктуризація для цілей зміни структури ресурсів [2-8] та реінжиніринг полягає у переналаштуванні бізнес-процесів [9].

Мета трансформації за дослідженнями вітчизняних та іноземних вчених співпадає, однак присутні відмінності у підходах щодо стратегічного їх упорядкування. У практиці бізнесу мають бути застосовувані наступні індикатори: нарощування прибутку, збільшення обсягів реалізації (частки ринку), пришвидшення динаміки збільшення бізнесу, зниження трансакційних затрат, зміцнення конкурентних позицій, нарощування доданої вартості, зростання вартості капіталу компанії. В останні декілька десятиліть активно впроваджуються нефінансові стратегічні цілі трансформації компанії, до яких можна віднести врівноважений розвиток, безупинність діяльності компанії, що має на меті більш відповідального соціального ставлення компанії до оточуючого її середовища. Пропонована схема стратегічних цілей трансформації компанії зображена на рис. 1.

Період виходу компаній на організовані ринки капіталів (національні та міжнародні) тривалий та важкий, особливо фінансова складова таких. Результатом даного процесу має стати відповідність компанії міжнародним

стандартам та вимогам майданчика на якому компанія планує первинне публічне розміщення.

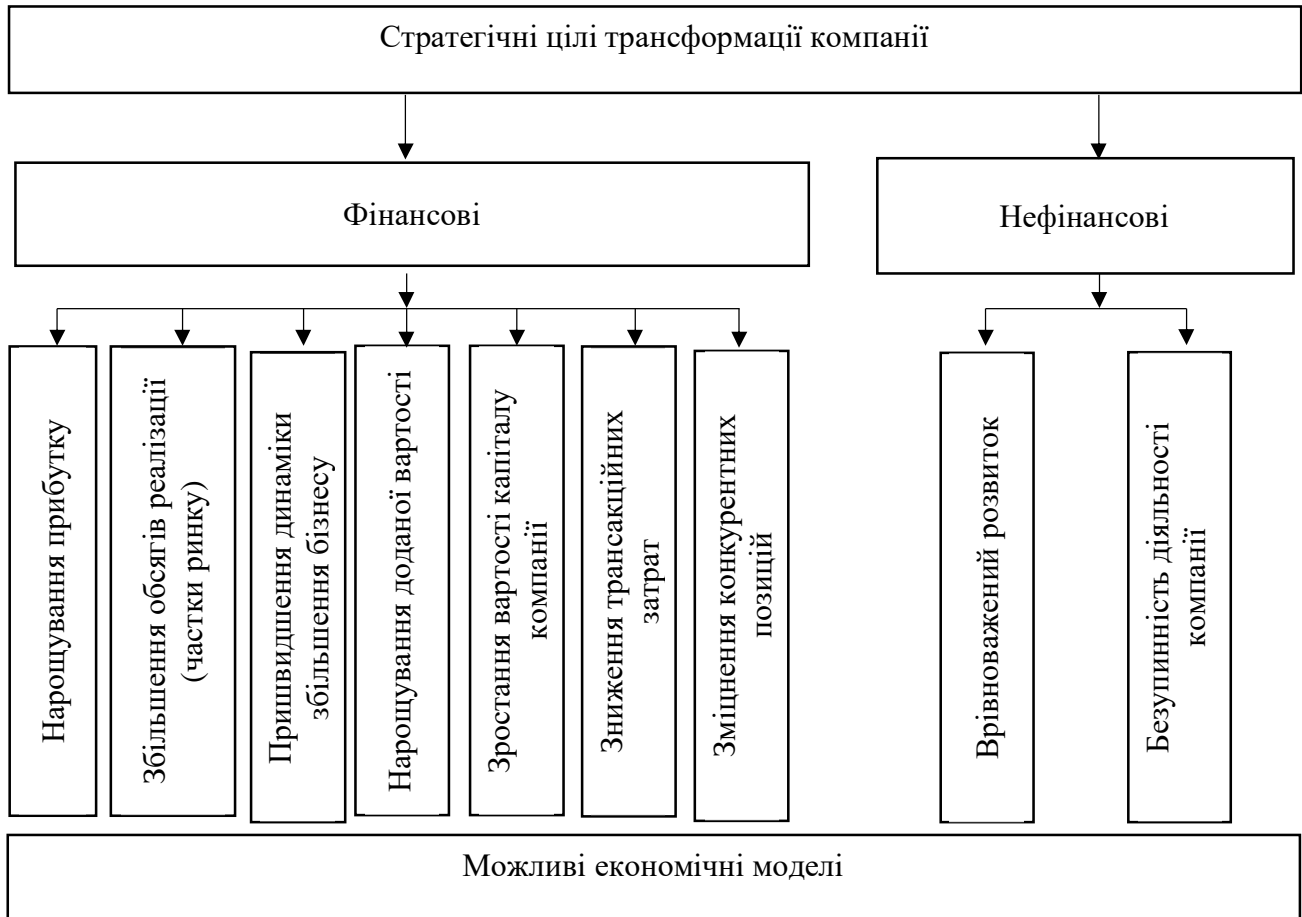
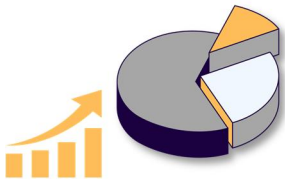

Рис. 1. Стратегічні цілі трансформацій компанії

Джерело: дослідження автора

Приведення компанії до відповідності нормам та стандартам прийнятним на міжнародних ринках підвищує конкурентоспроможність компаній України. В економічній літературі поняття конкуренції розглядають як змагання, суперництво. Так у своїй монографії «Конкуренція і підприємництво» український науковець Варналій З. тісно пов'язує визначення сутності ринкової системи господарювання з поняттям «конкуренція» та визначає її як суперництво між суб'єктами господарювання за нішу на ринку, де збувається продукція, товар чи послуги. Конкуренція виступає драйвером ведення бізнесу:

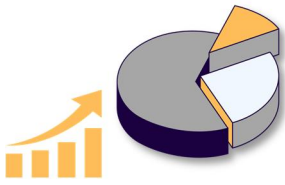

спонукає покращувати процес виробництва, збільшувати інвестиції, нарощувати дохід та прибуток, формувати стратегію розвитку [13].

Таким чином, конкуренція стимулює підприємство та менеджмент до подальшого розвитку з метою розширення та максимізації прибутку. В той момент коли компанія для подальшого розвитку потребує залучення значних додаткових фінансових ресурсів, перед менеджментом постає питання пошуку дешевого джерела таких коштів. Зазвичай позичковий капітал при великих об'ємах створює значне боргове навантаження на компанію і не завжди банківські установи спроможні задовольнити попит підприємства, тому вихід на міжнародний ринок капіталу та залучення інвестиційних коштів є одним із найбільш вигідних шляхів вирішення даного питання. В даному випадку поняття «конкуренція» можна доповнити як суперництво між підприємствами за потенційного інвестора. Основним джерелом інформації, яким користується інвестор при виборі компанії для вкладання власного фінансового ресурсу є публічна фінансова інформація, яку оприлюднює емітент. Боротьба за інвестиційний капітал в такому випадку може призвести до махінацій з боку менеджменту та оприлюднення неправдивої фінансової інформації, з метою завищення своїх фінансових показників. Саме тому в міжнародній практиці прийнято залучати до процесу первинного публічного розміщення акцій на ринках капіталу незалежних професійних учасників, які гарантуватимуть прозорість та надійність емітента.

Перш за все, коли власники компанії приймають рішення про розміщення акцій, компанія починає процес зміни свого юридичного статусу з товариства з обмеженою відповідальністю до акціонерного товариства. Цей процес означає, що з цього часу одним із власників компанії може стати будь-який інвестор який володітиме акціями даної компанії.

В результаті такої трансформації компанія має можливість проводити емісію акцій (частка участі в компанії) та проводити розміщення як на внутрішньому так і міжнародному ринку капіталів. Загалом поняття емісії в

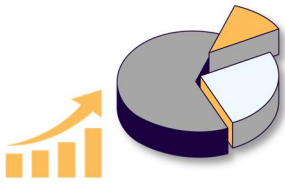
сучасній фінансовій літературі визначається досить по-різному, але по суті являє собою здатність компанії виражати свою вартість у вигляді цінних паперів та виходити з пропозицією про їх продаж на ринках капіталу.

Іншим етапом організаційної трансформації є налагодження організаційної структури компанії, відкритість та чітка структура власників, розвиток та створення відповідних контролюючих органів таких як рада директорів, відділ внутрішнього аудиту або контролю, побудова системи організаційних та фінансових контролів, впровадження контролю за процесом виробництва, приведення організаційної структури до міжнародних норм.

Процес фінансової трансформації полягає у приведенні системи фінансового та бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Фінансова звітність компанії є відображенням її поточного стану та є базою для визначення її вартості. Саме тому важливим є відкритість та прозорість такої інформації для інвесторів та інших користувачів фінансової звітності. Саме тому приведення звітності компанії до загальноприйнятих стандартів є одним із найключових аспектів виходу компанії на міжнародні ринки капіталу.

Багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими розглядалось питання фінансових змін та їх уніфікації, з метою визначення єдиних загальноприйнятих норм та підходів. Єдині стандарти дають змогу інвестору порівняти та визначити фінансову привабливість інвестицій у певну компанію на основі відкритої та публічної фінансової інформації. Така інформація має бути легко порівнюваною з іншими учасниками ринку з метою визначення справедливого фінансового стану компанії у порівнянні з її конкурентами.

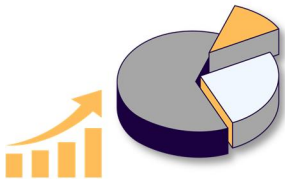
Не дивно, що саме через можливу зацікавленість сторін більшість досліджень проводилося незалежними фахівцями і комітетами. Наприклад, розробки в 1940 році У. Патона і А. Літтона [14] були спрямовані на представлення концептуальної теорії бухгалтерського та фінансового обліку, яка б використовувалася як узгоджена та послідовна основа для розробки міжнародних стандартів фінансової звітності.

В даний час глобалізація комерційної діяльності та можливість легкого виходу на міжнародні ринки капіталу призвели до виділення двох міжнародних систем підготовки фінансової інформації – МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) та ЗПБО (Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку – GAAP – Generally Accepted Accounting Principles) які діють у США.

Одним з основних переваг наявності єдиних стандартів фінансової звітності є те, що вони дозволять на рівні міжнародних ринків капіталу аналізувати й зіставляти ефект функціонування підприємств більш показовим, результативним і ефективним способом [15]. Це сприяє залученню компаніями капіталу і дозволяє знизити витрати на залучення фінансування.

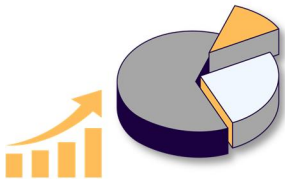
Висновки. Фінансова трансформація компаній досліджується вченою спільнотою на протязі багатьох десятиліть, однак у зв'язку зі значною динамікою ринкових процесів, дестабілізацією фінансового сектора, високим рівнем інфляції, коливаннями міжнародних фінансових ринків капіталів має значний вплив на фінансовий стан компаній. Встановлено, що зміст процесів зміни бізнесу охоплює зміну прав, переналаштування та зміну складу ресурсів, у т.ч. фінансових, управління процесами трансформаціями, перетворення економічних аспектів господарського механізму. Приведений зміст характеристик економічних перетворень показав, що перетворення господарських механізмів простежується у процесах інтеграції (поглинання й злиття) чи дезінтеграції (виділення й поділ) процесів трансформації. Перебудова бізнесу лежить в основі процесів зміни прав володіння або керування, реструктуризація для цілей зміни структури ресурсів та реінжиніринг полягає у переналаштуванні бізнес-процесів. В останні декілька десятиліть активно впроваджуються нефінансові стратегічні цілі трансформації компанії, до яких можна віднести врівноважений розвиток, безупинність діяльності компанії, що має на меті більш відповідального соціального ставлення компанії до оточуючого її середовища. Нами пропонується виділити наступні види трансформацій: нарощування використання потенціалу бізнесу; розширення

наявних можливостей; формування якісно нового відмінного потенціалу; захоплення (злиття, поглинання, викуп) потенційних резервів, сформованих іншими компаніями. Процес фінансової трансформації полягає у приведенні системи фінансового та бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Фінансова звітність компанії є відображенням її поточного стану та є базою для визначення її вартості.

Список використаних джерел

1. Савчук В. С., Зайцев Ю. К. та ін. Трансформаційна економіка. К.: КНЕУ, 2006. 612 с.
2. Ніценко В. С. Поняття реструктуризації у сучасній економічній думці. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 2. С. 218-221.
3. Ніценко В. С. Реструктуризація заборгованості в сільськогосподарських підприємствах. *Аграрний вісник Причорномор'я: Економічні науки*. 2010. Вип. 53. С. 221-226.
4. Ніценко В. С. Реструктуризація банківських кредитів сільськогосподарських підприємств. *Соціально-економічні аспекти розвитку України в умовах конкурентного середовища* : Всеукр. наук.-практ. конф. Первомайськ, 8-9 квітня 2010 р. м. Первомайськ / редкол. О.І. Черевко та ін. Первомайський ф-т Харківського держ. ун-ту харч. та торг. Харків: ХДУХТ, 2010. С. 136-137.
5. Ніценко В. С. До питання реструктуризації діяльності сільськогосподарських підприємств. *Перспективні напрями розвитку галузей АПК і підвищення ефективності наукового забезпечення агропромислового виробництва* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених. Тернопіль, 23-24 вересня 2009 р. Тернопіль: ТІ АПВ УААН, ФАЕМ ТНЕУ, 2009. С. 246-248.

6. Ніценко В. С. Реструктуризація та її планування на сільськогосподарському підприємстві. Матеріали Всеукр. наук. Конф. молодих учених. Умань: УДАУ, 2010. Ч. 2. С. 129-130.

7. Ніценко В. С. Реструктуризація виробництва як спосіб формування конкурентних переваг. *Зрівноважений розвиток регіонів в умовах глобалізації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир: ПП «Рута», 2010. С. 113-116.

8. Ніценко В. С. Ризики, пов'язані з проведенням реструктуризації сільськогосподарських підприємств. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин* : матеріали IV міжн. наук.-практ. конф. Умань, 20-21 травня 2010 р. Видавець «Сочінський», 2010. Ч. 2. С. 39-41.

9. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. HarperBusiness, 2006. 272 p.

10. Марчук Л. В. Економічне оцінювання та регулювання процесів трансформацій підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. Львів, 2005. 195 с.

11. Турило А. М., Корнух О. В. Економічна трансформація, як ключове поняття сучасного громадського розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 6. 2014. С. 189-191.

12. Ніценко В., Скакун Т. Стратегічна реорганізація на підприємстві. *Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Тернопіль, 9-10 груд. 2010 р. Тернопіль: Крок, 2010. Ч.2. С. 77-78.

13. Варналій З. С. Конкуренція і підприємництво: монографія. Київ: Знання України, 2015. 463 с.

14. Paton W., Littleton A. An Introduction to Corporate Accounting Standards. Twenty third printing American Accounting Association. 1996. 156 p.

15. Nitsenko V. Methodological Aspects of the Evaluation of Concentration in Agriculture. *Journal of Applied Management and Investments*. 2014. Vol. 3. № 1. pp. 57-66.